

SKAPANDE KÄRNAN I KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGAR

- strukturella hinder för yrkesutövande

SKAPANDE KÄRNAN

Texten är framtagen inom ramen för projektet Skapande kärnan i kulturella och kreativa näringar. Projektet ska lyfta och utveckla relevanta metoder och insatser som stärker den yrkesverksamma kulturskaparen, konstnären och hantverkaren i sitt företagande.

Projektet pågår till 2023 och drivs av Capellagården, Artifex och Transit Kulturinkubator med finansiering från Region Kalmar.

Utgivningsår

2021

Under flera år har vi arbetat som stödfunktion för den skapande kärnan i kulturella och kreativa näringar (KKN). Genom vårt arbete har vi sett hur näringen utvecklats i stort och hur villkoren för den yrkesverksamma kulturskaparen, konstnären och hantverkaren inom sektorn börjat problematiseras på en bredare front. Genom vårt arbete har vi samlat på oss praktisk erfarenhet av att utveckla relevant stöd till den skapande kärnan och förstå utmaningarna utövarna ställs inför i sina kulturella och kreativa verksamheter. För att kunna ge ett relevant stöd behöver vi förstå målgruppen och se de konfliktytor som finns, här finns det mer att göra.

I denna text delar vi med oss av våra erfarenheter och viktiga insikter genom att beskriva de problembilder och strukturella hinder kulturskapare möter i sitt yrkesutövande. Texten vill vara en hjälp att sprida kunskap och perspektiv på den skapande kärnan i KKN, både för dig som är yrkesverksam kulturskapare och för dig som jobbar gentemot kulturella och kreativa näringar.

Capellagården
Transit Kulturinkubator
Artifex

Texten innehåller

Om projektet

Vem är den yrkesverksamma kulturskaparen?

Problembilder från våra verksamheter

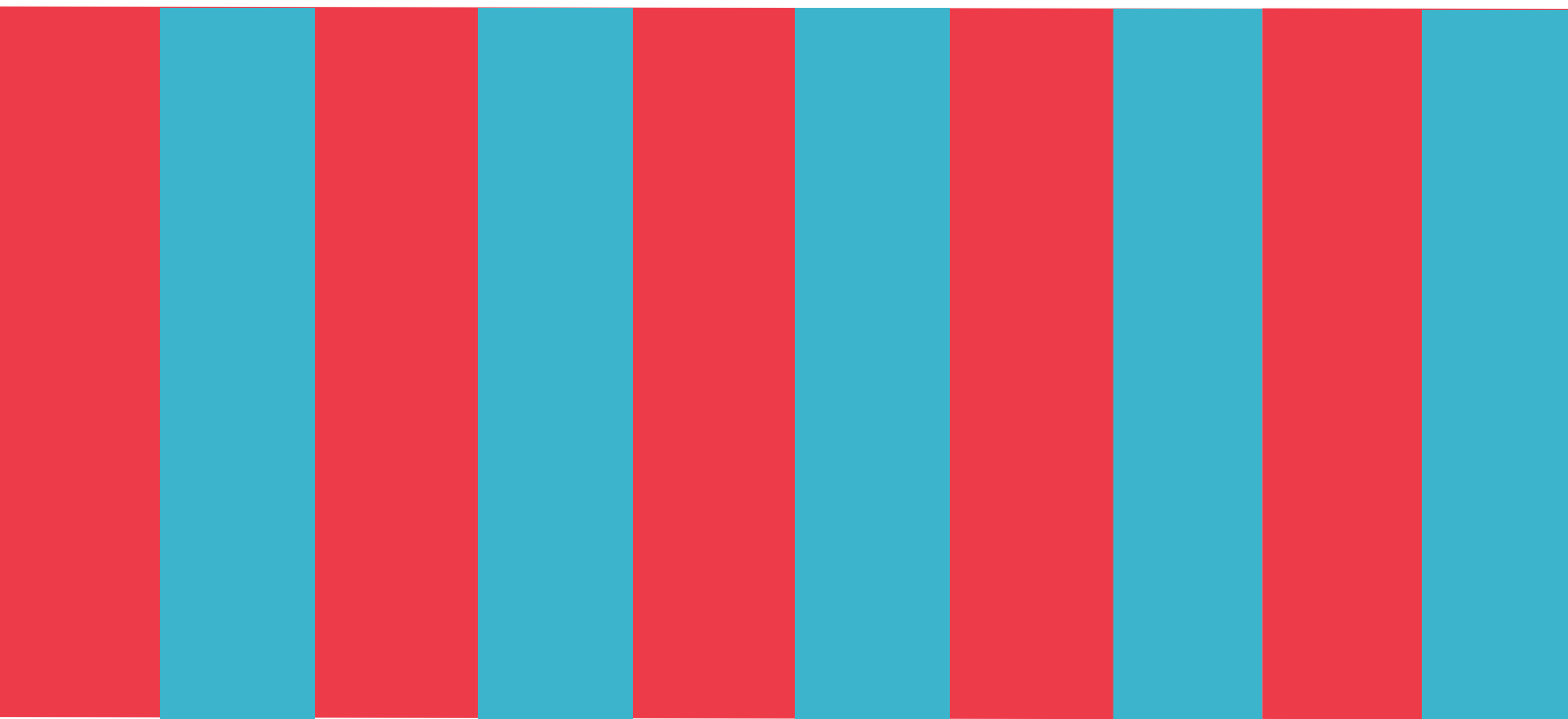
Stödinsatser träffar fel

Förslag på åtgärder

Referenslista

Om projektet

Skapande kärnan i kulturella och kreativa näringar

Projektet ska lyfta och utveckla relevanta metoder och insatser som stärker den yrkesverksamma konstnären, konsthantverkaren och hantverkaren i sitt företagande, utifrån sina behov. Metoderna kommer att spridas till andra stödfunktioner inom konsten och kulturen runt om i landet för att stimulera den skapande kärnan i de kulturella och kreativa näringarna. Målet är fler hållbara verksamheter, både konstnärligt och ekonomiskt.

Den primära målgruppen för projektet är yrkesverksamma konstnärer, konsthantverkare och hantverkare som driver solo- eller småföretag och står i behov av stöd för att utveckla den konstnärliga kärnverksamheten. Projektet riktar sig också till stödgivande verksamheter inom konst- och kultursektorn samt traditionella företagsfrämjare som ska ges ökade kunskaper för att kunna ge behovsanpassat stöd till näringen.

Arbetet ska leda till:

- Fler hållbara företag och verksamheter av skapande kärnan i KKN, både ekonomiskt och konstnärligt.
- Stärkt position av den skapande kärnan inom KKN.
- Stärkt infrastruktur mellan de stödgivande funktionerna inom konst och kultur genom kollegialt utbyte.
- Bättre förståelse hos beslutsfattare för de konstnärliga företagen och verksamheternas marknadsmässiga förutsättningar och mål.

Projektet pågår till 2023 och drivs av Capellagården, Artifex och Transit Kulturinkubator med finansiering från Region Kalmar.

Transit Kulturinkubator startades 2004 av Konstfack och Stockholm School of Entrepreneurship och är en av få inkubatorsliknande verksamheter i Sverige som uteslutande bistår yrkeskonstnärer i deras konstnärliga entreprenörskap. Sedan 2010 är Transit en ideell förening med verksamhetsstöd från Region Stockholm. Etablerade yrkeskonstnärer antas under två år. Transit bistår med arbetsplats, rådgivning för struktur, företags- och konstnärlig utveckling, kollegialt sammanhang och lärande samt kompetensförstärkande aktiviteter. Verksamheten utgår från Lars Strannegårds, rektor Handelshögskolan i Stockholm, devis "Konsten är målet, ekonomin är medlet". Därför utgår inkubatorprocessen från den enskildes konstnärskap och är individanpassad utan ett generiskt inkubatorsprogram

Peter Gahnström på Transit Kulturinkubator svarar på frågan varför den skapande kärnan i KKN är viktig:

"Utan de verksamma konstnärerna, hantverkarna och konsthantverkarna blir det tomt i TV-tablån, det blir tyst på Spotify och vi har inget att äta vår middag från. Livet i sin helhet blir monotont. Det här kan vi nog alla relatera till men att deras situation är så utsatt rent ekonomiskt och strukturellt är det kanske inte alla som känner till. Mycket görs redan för KKN och andra delar av näringslivet men utan "råvaran" till allt vi som kulturkonsumenter tar till oss så stannar hela sektorn av. Det är på tiden att det satsas på den skapande kärnan som länge varit eftersatt."

Vad behöver förbättras i stödet till den skapande kärnan i KKN?

"Genom verksamheten på Transit har vi snappat upp några saker från vår målgrupp. Det kollegiala delandet, över discipliner, är något som ger resultat och önskas mer av. Att du som verksam i våra processer och metoder får fokusera på verksamhetens kärna som är konsten gör att resten kring ett företagande som ekonomi och kommunikation blir enklare, metoder som sätter konsten som mål och ekonomin som medel ger bättre förutsättningar enligt de vi jobbar med."

Artifex erbjuder hållbart företagsstöd inom konst, hantverk och design. Med en lokal närvaro på de tre utbildningsplatserna Steneby, Dacapo Mariestad och Tibro Hantverksakademi gör Artifex tröskeln lägre till att starta, driva och utveckla företag. Artifex startade 2019 som ett treårigt projekt i Västra Götalandsregionen med syftet att stärka hantverksbranschen, skapa kreativa tillväxtmiljöer och vara ett nav för kulturentreprenörskap. Kulturskapare, hantverkare och studenter får tillgång till coachning, rådgivning, nätverk, kurser och utbildningar.

Mia Lindgren på Artifex svarar på vad de ser behöver förbättras i stödet till den skapande kärnan i KKN så att kulturskapare ska kunna arbeta med sitt yrke:

“De stöd som idag finns ska vara tillgängliga för den skapande kärnan i KKN. Många ekonomiska stöd utestluter exempelvis soloföretagare. Vissa utmaningar är specifika för KKN-området och då behövs stödfunktioner som förstår och som har erfarenheter av dessa. Andra frågor gällande företagande är mer generella och då behövs någon som vet var svaren finns och kan vägleda dit. Att stödgivare finns geografiskt utspridda i hela landet spelar också roll eftersom närheten har betydelse för om du söker stöd.”

Vad vill projektet åstadkomma på lite längre sikt?

“Vi vill att det ska vara enklare att vara kulturskapare i Sverige. Att det ska finnas stödsystem, både ekonomiska utvecklingsstöd men inte minst god tillgång till utbildning och rådgivning som är anpassade för denna typ av företagare. Detta kräver att vi som agerar stödsystem idag delar med oss av våra erfarenheter och modeller mellan varandra men också att det satsas på kulturella inkubatorer i hela landet som kan vara den samlingspunkt för kunskap som kulturskaparen kan behöva.”

Capellagården, skola för gestaltande arbete, ligger på södra Öland och har konst-, kultur- och hantverksutbildningar inom Keramik, Möbel, Textil, Trädgård och Byggnadsvård. Sedan 2017 driver Capellagården inkubatorn Kreativa Öland tillsammans med Ölands Folkhögskola och Mörbylånga Kommun. Sedan 2020 ingår även Borgholm kommun i samarbetet.. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för verksamma konst- och kulturskapare, bistå med kollegialt lärande och ge relevant stöd till deltagande verksamheter så de kan förverkliga sina konstnärliga mål.

Olof Svensson på Capellagården svarar på vad de sett behöver förbättras i stödet till den skapande kärnan i KKN:

“Vi som arbetar stödgivande gentemot de yrkesverksamma kulturskaparna, konstnärerna och hantverkarna behöver vara lyhörda och anpassa våra verksamheter utifrån utövarnas vardag. Många av utövarna är soloföretagare inom gigekonomin. De verkar inom ett område som har egna efterfrågansmekanismer, där sambandet mellan nedlagd tid och inkomst inte följer övriga marknadens logik. Att vi samverkar och förstår de strukturella utmaningar som kulturskaparna, konstnärerna och hantverkarna verkar inom är avgörande för att vi ska kunna ge ett mer relevant stöd.”

Varför deltar Capellagården i projektet Skapande kärnan i KKN?

“Vi tror på att kroka arm, samverka och utmanas. Vad behöver vi ta till oss och utveckla vidare för att vara ett bättre stöd till yrkesverksamma kulturskapare, konstnärer och hantverkare? Hur kan vi vara en resurs till andra stödgivande aktörer så att deras branschöverskridande stöd blir mer relevant för den skapande kärnan i kulturella och kreativa näringar. Det handlar dels om konkret metodik och synsätt i verksamheten men även om att visa på de strukturella problemen. Att sätta fokus på kulturskaparna, konstnärerna och hantverkarna är ett första viktigt steg. Det är de som skapar det kulturella och kreativa innehållet i KKN. Att ge dessa verksamheter bättre förutsättningar att fokusera på sina konstnärliga kärnverksamheter är avgörande, det är de som skapar konkurrenskraften inom KKN.”

Vem är den yrkesverksamma kulturskaparen?

I denna rapport kommer vi prata om "kulturskaparen".

I detta begreppet läser vi in yrkesverksamma konstnärer, konsthantverkare, kulturskapare, hantverkare och slöjdare.

I denna rapport kommer vi prata om “kulturskaparen” och i detta begreppet läser vi in yrkesverksamma konstnärer, konsthantverkare, kulturskapare, hantverkare och slöjdare. Många av kulturskaparna vi möter i våra verksamheter blir hjälpta av att få begrepp på sin och sina kollegors situation. Att fördjupa sig i vem den generelle kulturskaparen är ska inte ses som ett sätt att forma alla verksamheter efter denna mall. Istället ska det ses som ett sätt att se de generella drag som finns inom sektorn för att särskilja de strukturella utmaningarna från de som är individuella för verksamheten.

Den yrkesverksamma kulturskaparens arbetsliv och förutsättningar finns undersökt i flera statliga rapporter och utredningar¹. Ur dessa rapporter kan vi lära oss mer om vem den genomsnittliga kulturskaparen är. Beskrivningen av kulturskaparen är användbar för att förstå de villkor och förutsättningar som särskiljer verksamheter inom den skapande kärnan mot övriga företag.

En del av kulturella och kreativa näringar

Kulturella och kreativa näringar är ett spretigt fält med många olika verksamheter och branscher inom sig. För 10 år sedan inkluderades inte dataspel i denna bransch, nu gör det det. Termen “gigekonomi” kommer från denna bransch och anspelar på musiker som får betalt per gig vilket numera är en trend inom resten av näringslivet. Så vad har musikern som tar ett gig gemensamt med dataspelsbolaget och var är den gemensamma ytan för en konsthantverkare och en reklambyrå? Det är frågor som dessa som gör att det är svårt att tydliggöra vad branschen är och behöver. Tillväxtverket definierar näringen på detta sätt:

“Tillväxtverket beskriver näringsområdet som företag med kulturskapande eller andra kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. Företaget kan skapa inom ett eller flera olika kulturuttryck: arkitektur, slöjd, film, dataspel och så vidare. Det kan vara ett företag som levererar tjänster inom design, marknadskommunikation eller media och grundar leveransen på kulturell kompetens. Det kan också vara företag som bygger vidare på andras skapande, till exempel genom att erbjuda lösningar för distribution och handel.”²

1 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019
Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016
Myndigheten för Kulturanalys, Kulturanalys 2020, 2020

2 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019, s. 7

I våra stödgivande verksamheter fokuserar vi specifikt på den "skapande kärnan" av denna näring, de som är skaparna av konsten och kulturen. Skapande kärnan blir den "råvara" som hela KKN-branschen bygger på. Det som förädlas och används som resurs för att skapa värde i större bolag inom branschen, distributörer av konst och kultur, såsom Spotify, Netflix, Amazon eller bok- och tidningsförlag. Men även globala storföretag inom information och sociala medier som Google och Facebook tjänar pengar på den skapande kärnan genom att locka in användare med deras verk för att sedan sälja annonser.

Vi ser att den skapande kärnan ofta hamnar utanför samtalet om KKN. Om KKN är en näring som är svår att definiera så är kärnan desto svårare då den delvis bygger på andra strukturer och ramar än näringslivet i stort.

2016 stod KKN för lika stor del av Sveriges BNP som skogsindustrin, 3,1 %.¹ På EU-nivå likställs KKN i storlek med Tysklands bilindustri och med det efterfrågas det nu nya affärsmodeller och värdeskapande aktiviteter för just denna målgrupp, då den anses ha en framstående roll i utvecklingen av vårt samhälle. KKN beskrivs som en kunskapsintensiv och värdeskapande bransch som genererar tillväxt över genomsnittet samt skapar nya jobb, framför allt för unga.²

Detta förstärker vikten av att stödgivande funktioner verkligen förstår och sätter sig in i den skapande kärnans förutsättningar för att de stöd som utformas ska vara relevanta och ta hänsyn till kulturskaparnas förutsättningar. Ett första steg är att förstå vem den yrkesverksamma kulturskaparen är.

Inom ramen för en enskild näringsverksamhet

Många konstnärliga verksamheter drivs inom ramen för ett företag. De verksamheter vi möter drivs främst som enskild näringsverksamhet, detta är något som följer KKN i stort.³

Rapporten Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor från 2016 lyfter fram att 60 % av de som är verksamma inom konsten genomför verksamheten inom ramen för ett företag, alltså en enskild firma, handelsbolag eller aktiebolag.⁴

1 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019, s. 3

2 Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission), The role of public policies in developing entrepreneurial and innovation potential of the cultural and creative sectors, 2018, s. 7, 11

3 Konstnärsnämnden, Företagsplanering för konstnärligt yrkesverksamma, 2020, s. 17

4 Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016, s. 12

Utöver detta finns det såklart de som använder externa fakturerings-tjänster eller organiserar sig i ideella eller ekonomiska föreningar. Erfarenheter från Transit visar att det är vanligt förekommande att yrkesutövandet inom musik, dans och scenkonst genomförs inom ramen för en ideell eller ekonomisk förening.

Soloföretagare

Den person som driver sin verksamhet själv, utan andra anställda, kallas soloföretagare. Ett annat begrepp som används är ensamföretagare. I våra stödgivande verksamheter ser vi att soloföretagaren är i överväldigande majoritet, vilket vi även ser inom KKN i stort.

81 % av alla KKN-företag är soloföretag slår Tillväxtverket fast i rapporten *Ge plats på scen - Kulturföretagaren vill växa*.¹ Tillväxtverket konstaterar också att den trend som syns i resten av näringslivet följer KKNs mönster med ökande andel soloföretagare. Att detta numera sker brett, och inte längre är en särart inom KKN, hoppas vi som stödgivare leder till nya perspektiv och insikter för hur framtida stöd utformas.

Kombinatör

En kombinatör är en person som är anställd men som också driver någon form av egen näringsverksamhet. Detta begrepp har blivit viktigt att föra in i våra verksamheter då det för kulturskapare är vanligt att kombinera eget företagande med annan anställning.

Av konstnärerna är det 12 % som enbart har inkomst av näringsverksamhet och 56 % som enbart har löneinkomst. En växande grupp är kombinatörer som har inkomster både från egen näringsverksamhet och som anställd. 2014 var 23 % av konstnärerna kombinatörer jämfört med 3 % av hela befolkningen.² Att de flesta inom KKN är kombinatörer bekräftas även av rapporten *The role of public policies in developing entrepreneurial and innovation potential of the cultural and creative sectors*.³

1 Tillväxtverket, *Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa*, 2019, s. 13-14

2 Konstnärskommittén, *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor*, 2016, s. 12

3 Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission), *The role of public policies in developing entrepreneurial and innovation potential of the cultural and creative sectors*, 2018, s. 23

Strukturförändringar i branscherna kan vara en anledning till ökning av både antalet soloföretag och antalet kombinatörer. Anställd personal på kulturinstitutioner har minskat och gigekonomin ökat där tillfälliga uppdrag och anställningar leder till fler frilansare, soloföretagare och enskilda konsulter.¹

Del i en gigekonomi

Denna term beskriver att fasta anställningar ersätts med tillfälliga jobb och uppdrag. De verksamheter som inte har återkommande eller fasta kunder kan anses tillhöra en gigekonomi. Detta är en växande trend i Sverige, även utanför KKN. I våra verksamheter blir detta begrepp ett sätt att närma sig upplevd ekonomisk otrygghet och det återkommande jagandet av nästa "gig" för att finansiera sin verksamhet.

Delvis egna efterfrågansmekanismer

Den skapande kärnan inom KKN verkar under delvis egna efterfrågansmekanismer, där sambandet mellan nedlagd arbetstid och inkomst inte följer en given logik. Det kan därför vara svårt att sätta prisnivåer och vara verksam utifrån marknadens normer.² Kulturskapare betalar exempelvis marknadsmässiga priser för material och hyror men kan inte ta marknadsmässiga arvoden eller intäkter för genomfört arbete. 2014 låg gruppen på 75 % av medelinkomsten med 4 % i löneutveckling de senaste tio åren jämfört med 18 % i hela befolkningen.³

Att stödgivande aktörer har en grundläggande förståelse för och anpassar sitt stöd efter sektorns villkor är avgörande för att den skapande kärnan i KKN ska ges relevant stöd.

1 Tillväxtverket, Kreametern analysrapport #1 - Den kulturella och kreativa sektorns ekonomiska utveckling 2010–2016, 2018, s. 80

2 Verksamt, www.verksamt.se/starta/vad-galler-i-din-bransch/bild-och-form/starta-foretag-inom-bild-och-form, [2021-09-07]

3 Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016, s. 11

Upplevt spänningsfält mellan konstnärsrollen och företagsrollen

Samtliga kulturskapare vi möter i våra verksamheter behöver förhålla sig till och hitta sina sätta att balansera och orientera sig i spänningsfältet mellan konstnärsrollen och företagsrollen.

Att identifiera spänningen och se hur den är närvarande i verksamheten är avgörande för att kunna ge relevant stöd för oss som verkar stödjande mot den skapande kärnan i KKN.

Hemsidan verksamt.se är en myndighetsgemensam hemsida riktad till blivande och nuvarande företagare i Sverige. De tar upp spänningsfältet och konfliktytan i inledningen till information som riktas till de som är intresserade av att starta konstnärliga företag inom bild och form på detta sätt:

“Mellan konstnärs- och företagarrullen finns ett spänningsfält, och det gäller att hitta en balans mellan dessa båda roller. Å ena sidan vill man vara fri i sitt skapande, å andra sidan gäller det att hitta en marknad som är villig att betala för ens produkter så att man kan överleva som företagare. Nyckeln är ofta att hitta tillräckligt många vägar/områden att utöva sitt konstnärliga arbete inom.”¹

Företaget är personbundet

Verksamheternas värde ligger i utövandet och de timmar som lagts i studion, ateljén och verkstaden där uttrycket utvecklats och förfinats. På så sätt blir de kulturella och konstnärliga verksamheterna nästan uteslutande personbundna. Det är kulturskaparen som “är” företaget.²

Verksamhetens värde ligger oftast inte i dess idé utan i dess uttryck och unika kvalitén. Vi ser genom våra verksamheter att det är av stor vikt att kulturskapare tittar inåt och arbetar med värden som den personliga hållbarheten och den egna behållning i verksamheten för att bli välmående och långsiktiga verksamheter.

1 Verksamt, www.verksamt.se/starta/vad-galler-i-din-bransch/bild-och-form/starta-fotag-inom-bild-och-form, [2021-09-07]

2 Konstnärsnämnden, Företagsplanering för konstnärligt yrkesverksamma, 2020, s. 10

Vill växa men inte genom anställda

Många av de kulturskapare vi möter i våra verksamheter vill växa, inte genom att anställa utan genom att samarbeta. I rapporten Ge plats på scen skriver Tillväxtverket:

“76 procent av soloföretagen inom KKN vill växa, jämfört med genomsnittet på 58 procent. De kulturella och kreativa företagen bedömer att nya försäljningskanaler är den viktigaste åtgärden för ökad tillväxt. Å andra sidan vill färre kulturella och kreativa företag växa genom att anställa, jämfört med genomsnittet. En förklaring till denna skillnad kan ligga i den stora andelen soloföretag inom kulturella och kreativa näringar, varav många sannolikt vill vara just soloföretag.”¹

För lite tid för kärnverksamhet och strategiska frågor

28 % av de kulturella och kreativa företagen upplever att brist på egen tid för kärnverksamhet och strategiska frågor är det största hindret för tillväxt. Detta kan jämföras med 21 % av alla företag i Sverige.²

I våra verksamheter ser vi samma tendenser, många av våra deltagare upplever att de har för lite tid för kärnverksamheten, alltså skapandet. Det är i det repetitiva skapandet i verkstaden, ateljen, studion utövarna förfinar sina uttryck och utvecklar sin unika kvalitet, sitt erbjudande. Brist på tid för strategiska frågor så som upphovsrätt och ersättning samt fleråriga investeringar ser vi leder till avtalslöshet och i långa loppet minskade intäkter.

1 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019, s. 31

2 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019, s. 37

Unik kvalitet är en avgörande faktor för konkurrenskraft

Tillväxtverket lyfter KKN och dess skapande kärna som en viktig del av den Svenska konkurrenskraften internationellt.¹ Den skapande kärnan inom KKN produceras lokalt och distribueras nationellt eller internationellt.

Våra erfarenheter från att jobba med verksamheter inom den skapande kärnan av KKN visar att en internationell marknad inte är någon ovanlighet. De yrkesverksamma inom tex musik, film eller som inom sitt utövande verkar normkritiskt har mer än ofta en internationell marknad och nätverk. Dock är inte stöden för just internationalisering inom de traditionella stödsystemen anpassade för dessa utan är mer fokuserade på industrin.

Oberoende av ortens förutsättningar

Bild- och formkonstnärer bor till 47 % i Storstockholm medan mer än var tredje konstnär inom disciplinen är folkbokförd utanför storstadsområdena enligt Konstnärsnämndens rapport från 2016.²

Konsthantverkscentrum samlar landets yrkesverksamma konsthantverkare. De tre stora medlemslänen är Stockholm med 28%, Västra Götaland med 20 % och Skåne med 18 %. Därefter är medlemmarna ganska jämnt utspridda i landet med lite större övervikt på Kalmar, Halland, Örebro och Östergötland.³

Hemslöjdsföretagen i Sverige kartlades senast 2008. Då konstateras det att branschen kännetecknas av att företagen till stor del finns på landsbygden och att det är en tydlig skillnad mot övriga kultursektorn som har större koncentration till storstadsregionerna.⁴

1 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019, s. 20

2 Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016, s. 23

3 Medlemslista från Konsthantverkscentrum, mars 2021

4 NUTEK, Hemslöjden som näringsgren, 2008, s. 18

Folkbokföring säger dock inte så mycket om var kulturföretagare är yrkesverksamma eftersom många arbetar över stora delar av landet.¹ Tillväxtverket drar slutsatsen att de kulturella och kreativa företagens produktion verkar vara relativt oberoende av de förutsättningar som finns i orten eller regionen där företaget har sitt säte så som befolkningsmängd, landsbygd eller tätort, naturresurser och liknande. Däremot tycks närhet till liknande verksamheter spela större roll och det finns tecken på klusterbildningar i olika orter.²

I våra verksamheter ser vi hur denna analys som Tillväxtverket dragit stämmer med utsagor från vår målgrupp. Det är det kollegiala sammanhanget som lockar kulturskaparen till en kulturinkubator.

Lång utbildning, låg inkomst

Nästan hälften av yrkesgruppen konstnärer har en eftergymnasial utbildning på minst 3 år jämfört med 23 % av resten av befolkningen. Konstnärskåren hade år 2014 en medianinkomst på 217 800 kr jämfört med hela befolkningens medianinkomst på 290 000. Konstnärer är i regel alltså mer utbildade än befolkningen i stort medan de tjänar 75 % av medelinkomsten i landet.³

Tyvärr går trenden nedåt för inkomsterna inom yrkesgruppen då konstnärer tio år tidigare, år 2004 tjänade 85 % av medelinkomsten. När resten av befolkningen hade en inkomstökning på 18 % mellan 2004 och 2014 så hade konstnärer endast en ökning på 4 %.⁴

De discipliner som har lägst förvärvsinkomst är bild & form, konsthantverk/form/design samt komponist/musiker som alla ligger mellan ca 150 000 och 160 000 årligen.⁵

Konstnärer lever alltså under sämre ekonomiska förutsättningar än andra yrkesgrupper i landet medan utbildningsnivån är mycket högre vilket också konstateras av Myndigheten för Kulturanalys.⁶

1 Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016, s. 9

2 Tillväxtverket, Kreometern analysrapport #1 - Den kulturella och kreativa sektorns ekonomiska utveckling 2010–2016, 2018, s. 80

3 Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016, s. 11, 32

4 Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016, s. 11

5 Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016, s. 41

6 Myndigheten för Kulturanalys, Kulturanalys 2020, 2020, s. 37

Stor otrygghet

Många av de kulturskapare vi möter i våra verksamheter upplever en stor oro i relation till sin arbetsförmågan vid sjukdom och brister i trygghetssystemet. Främst handlar det om fortsatt stora problem när regel-systemet är anpassat till fasta anställningar och inte tar hänsyn till en stor del av arbetsmarknaden; frilansande soloföretagare med ojämna inkomster från olika inkomstkällor såsom näringsverksamhet, anställningar och stipendier.

Att yrkesverksamma kulturskapares sociala trygghet är bristfällig framkommer bland annat i den konstnärspolitiska utredningen från 2018; *Konstnär - utan villkor?*¹ Rapporten pekar bland annat på att det kan vara svårt för många frilansande kulturskapare att få en rimlig sjukpenninggrundande inkomst, SGI, fastställd hos Försäkringskassan. SGI:n ligger till grund för bland annat föräldrapenning och sjukpenning.

Politiken ser brister med trygghetssystemet. Regeringen har tillsatt en statlig utredning för att komma tillrätta med problemen som väntas presenteras i slutet av 2021. KLYS, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövarers Samarbetsnämnd, är en av aktörerna som driver på utvecklingen mot ett mer rättvis trygghetssystem som tar hänsyn till kulturskaparnas förutsättningar och utsatthet.

Bred grupp som är svår att definiera

Verksamheter inom den skapande kärnan särskiljer sig från varandra och är i regel diversifierade. Många är kombinatörer, har flera ben inom verksamheten, verkar i en bransch med delvis egna efterfrågansmekanismer, säljer direkt till kund men även business2business och genom återförsäljare samt del av en gigekonomi. Verksamheten växer genom nätverk och samarbeten snarare än genom att anställa. Arbetsstipendier, stipendier och projekt är en del i en bredare försörjningspalett.

Kulturskaparna verkar inte som vanliga företag och verksamheter utan genom andra processer och modeller. Vi ser hur den uppfattade splittringen och särarten i branschen gör det svårt för olika offentliga aktörer att sätta hela gruppen i "ett fack" vilket gör att statistik, offentligt stöd och andra resurser riskerar att missa delar eller hela den skapande kärnan av KKN.

Problembilder från våra verksamheter

Tillsammans har vi 25 års samlad erfarenheten av att stödja yrkesverksamma kulturskapare. I våra tre verksamheter ser vi återkommande problem och motstånd som den yrkesverksamma kulturskaparen behöver förhålla sig till. Dessa problem är dels på en strukturell nivå och har med synen på konstnärlig verksamhet och kulturskapares företagande att göra. Dels har det med bristande kunskap hos beslutfattare och samhällets stödgivande funktioner om den skapande kärnan i kulturella och kreativa näringar och dess särskilda förutsättningar.

Dessa synsätt och kunskapsbrister leder till att den yrkesverksamma kulturskaparen möter ytterligare svårigheter och motstånd i sin verksamhet, utöver de utmaningar som alla företagare möter. Att identifiera svårigheterna och synliggöra dem är första steget för att kunna erbjuda ett relevant stöd som skapar hållbara verksamheter.

Annan ekonomisk modell

Konsten är målet, ekonomin är medlet. Att verksamheterna drivs av andra värderingar än marknadens är vardag för majoriteten av de verkamma inom skapande kärnan av KKN. Detta är såklart inte ovanligt i resten av näringslivet eller hos andra entreprenörer, att drivkraften till att jobba med det en gör inte handlar om själva företagandet utan vad det företaget ska åstadkomma.

Skillnaden är att inom konsten och kulturen är utövaren villig att investera med obetald egentid och andra resurser i större utsträckning för att genomföra projekt eller avsluta verk. Detta kan externt ses som galenskap och en dum olönsam modell medan det inom konsten och kulturen snarare är en norm och med det en logik.

Detta synsätt är en direkt orsak till lägre medianinkomst än resten av befolkningen samt en ohälsosam bild av den "svältande konstnären" som både kommer utifrån och inifrån den egna sektorn. De yrkesverkamma vi möter i våra verksamheter vittnar om detta och även om de tycker det är fel upplever de att det för den enskilde kulturskaparen är svårt att påverka. I stället står kulturskaparen själv för mellanskillnaden då konsten och kulturen alltid blir av.

I våra stödgivande verksamheter ser vi att det uppstår många svårigheter i relation till marknadsorientering, sälj och ekonomi. Den yrkesverkamma befinner sig i en ekonomisk modell som skiljer sig från den traditionella marknadsdrivna ekonomin. Beslut tas inte uteslutande utifrån ekonomiska premisser utan snarare konstnärliga, passionsdrivna eller värdebaserad grunder. Det finns en upplevd konfliktyta i gränslandet mellan konstnärliga och ekonomisk beslut. Avsaknaden av förståelse för kulturens värde och avsaknaden av vedertagna begrepp som förklarar detta leder till att konstnärliga verksamheter döms ut som olönsamma och ej värda att satsas på. Konsekvensen blir att dessa verksamheter inte ges relevant stöd och verktyg som är applicerbara i deras verksamhet.

Ekonomi är medlet för att kulturskaparen ska kunna förverkliga sina konstnärliga ideer och visioner. Bristen på ekonomiska modeller som speglar den konstnärliga verksamhetens beskaffenhet, till exempel att sambandet mellan nedlagd tid och inkomst inte följer övriga marknadens logik, förstärker en ovilja att prata pengar i relation till sina verk och sitt arbete. I våra verksamheter ser vi att detta får konsekvensen att den yrkesverksamma inte närmar sig viktiga verktyg som avtal, offerter och prissättning, vilket hade stärkt etableringen och professionaliseringen av sektorn. Vi ser brist på offerter och avtal mellan konstnärer och uppdragsgivare, från båda sidor.¹ Dåliga avtal eller inga avtal alls inom sektorn ger ingen stabil grund att bygga på när praxis inom konsten och kulturen inte är reglerat. Här kan stödgivande aktörers kunskaper spela en viktig roll.

Bristande kunskap om konstnärliga verksamheter

Genom vårt arbete möter vi många tjänstepersoner och politiker på kommunal, regional och nationell nivå. Vi upplever en generellt låg kunskap om konsten och kulturens behov samt särart. Vi ser hur kunskaper och erfarenheter från våra verksamheter och den konstnärliga kompetensen hos vår målgrupp inte tas till vara.

Erfarenheter förminskas till ett "tyckande" och ett egenintresse även när det finns år av utbildning och flerårig utveckling av metodik. Detta kunskapsglapp riskerar leda till uppfattningen att de verksamma inom KKNs kärna är "gnällig" när den ifrågasätter ramar eller trycker på ojämlikheter mellan olika branschers möjligheter till stöd.

Våra verksamheter befinner sig i olika regioner och kommuner och har därför olika erfarenheter av hur bra tjänstepersoner och politiker är på att arbeta med att överbrygga detta kunskapsglapp. Vi ser att det både är en utmaning och en nyckel att på ett bättre sätt få till ett integrerat samarbete mellan kulturen och näringslivet. Att tjänstepersoner och politiker i det dagliga arbete samarbetar över sektorer och områden för att dela kunskap, synsätt och i förlängningen skapa relevant stöd till kulturskaparen.

¹ Nämnden för hemslöjdsfrågor Avsaknad av avtal inom slöjdsfären, <https://nfh.se/nyheter/nyhetsarkiv/2020-04-09-avsaknad-av-avtal-inom-slojdsfaren.html> [2021-05-11]

Avsaknad av kollegiala sammanhang

Den genomsnittliga kulturföretagaren i Sverige är soloföretagare.¹ Många arbetar från hemmet eller i egna ateljéer och verkstäder. Det finns en stark upplevelse hos kulturskaparen av att arbetet är ensamt med avsaknad av ett kollegialt sammanhang med en extern blick på sitt skapande. Ett enskilt arbete utan kollegiala sammanhang leder till sämre möjligheter att få råd och stöttning av personer som förstår och kan relatera till den konstnärliga processen. Avsaknad av återkommande kollegiala sammanhang återfinns både inom disciplinerna men även över disciplingränserna.

I våra verksamheter träffar vi många kulturskapare som uttrycker glädje över att ha hittat och få möjlighet att tillhöra ett sammanhang med fler kulturskapare som har förståelse för yrkesutövandet och där passions- och värdebaserat företagande är norm. Vi möter också personer utanför våra geografiska gränser som undrar var de kan hitta liknande verksamheter i sina regioner. Där kan vi inte alltid leda dem rätt eftersom specifikt stöd för kulturskapare inte finns i alla regioner. Fler stödgivande verksamheter specialiserade på kulturföretagaren i hela landet hade lett till en jämlikhet i vilket stöd en kan få.

Svårt att hitta produktionsplatser

En återkommande utmaning för de yrkesverksamma kulturskaparna vi möter i våra verksamheter är tillgången till verkstäder, ateljéer och arbetsplatser. Bristen på anpassade arbetsplatser är ett stort hinder för etablering och utveckling. Vi ser även hur bristen på produktionsplatser gör att steget från avslutade utbildning till yrkesverksam blir större än vad det hade behövt vara.

Bättre tillgång till gemensamma verkstäder, ateljéer och arbetsplatser hade hjälpt till att stärka den skapande kärnan i kulturella och kreativa näringar och bidragit till fler kollegiala sammanhang för den yrkesverksamma kulturskaparen. Att arbeta för att möjliggöra etablering för nya kulturella kluster både i staden och på landet samt bevara de produktionsplatser som finns ser vi är av stor vikt. Både för kulturskaparna och det lokala då kulturen ofta verka som motor för de lokala utvecklingsprocesserna².

1 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019, s. 13

2 Pier Luigi Sacco, Kultur 3.0. Konst, delaktighet utveckling, 2013

Bristen på offentligt stöd för att skapa gemensamma produktionsplatser påverkar vad för slags verksamhet kulturskaparna kan bedriva. Till exempel kan en dansensemble inte motivera ett ägande av en scen och inte heller kan en bildkonstnär äga ett gjuteri bara för att den skapar offentliga verk. Som kollektiv går det däremot men det förutsätter offentligt stöd. Som exempel kan Konstnärernas kollektivverkstad lyftas fram.

Samtidigt som det konstnärliga arbetet osynliggörs ser vi hur kraven ökar på de få gemensamma verkstäder som finns. Det rör krav som öppna ateljéer och mottagandet av publik i verksamhetens alla delar och tidpunkter. Den som inte har publikfokus åsidosätts och uresluts många gånger från bidragsformer som kräver publik. Såklart kan detta ses ha en enkel lösning - öppna upp verksamheten så får du pengar. Då ska en ha i åtanke att det är väldigt sällan en publik släpps in på andra typer av arbetsplatser som får offentligt stöd för att se hur de jobbar. Detta publikkrav stannar hos den som skapar och gäller inte inom andra branscher och riskerar leda till att kulturskaparna tvingas arbeta med saker som ligger utanför kärnverksamheten.

Många hattar

Inom verksamheten ska du vid sidan av ditt skapade även inta många andra roller. Soloföretagaren ska agera säljare, kommunikatör, ekonom, skribent, projektledare, administratör, bokare, etc. Enligt en enkätundersökning från Västra Götaland 2021 ser en majoritet av företagare inom KKN svårigheter med att klara allt administrativt arbete själva.¹ Kulturskaparen tvingas in i roller som ligger utanför verksamhetens kärna: att skapa och utveckla sin unika kvalitet. De många hattarna soloföretagaren tvingas bära leder till sämre förutsättningar att utveckla kärnverksamheten.

De många hattarna leder även till att den konstnärliga arbetsprocessen osynliggörs, både av de verksamma men också av de utomstående. Likväl som att verksamma inom konsten och kulturen producerar verk så betalar de fakturor, svarar på mail, hanterar avtalsfrågor, diskuterar med leverantörer, utbildar sig, investerar i utrustning och gör research för att verket eller produkten ska bli till. Vi ser att detta sällan inkluderas i kostnadskalkylen för genomfört arbete. Istället värderas arbetet endast utifrån det du ser i det slutgiltiga verket eller produkten, inte hela processen som krävs för att komma dit.

Upprätthållande av normer

I kulturområdet, precis som samhället i övrigt, skapas och upprätthålls normer som befäster ojämlika förutsättningar inom branschen i stort och inom de olika disciplinerna. Om en inte känner sig inkluderad i bilden av hur kulturskaparen ska vara och göra kan det vara svårt att närma sig konsten, hantverket och kulturen som yrke. Normer, makt och relationer bidrar till att befästa ojämlika förutsättningar inom branschen och bidrar till inkludering och exkludering.

Vi ser att ett medvetet arbete hos stödgivande aktörer kan bidra till att utmana normer och skapa transparens inom branschen och möjliggöra inkluderande kollegiala sammanhang där den yrkesverksamma både blir hjälpt och hjälper andra att etablera sig inom sina discipliner.

Fri kultur med armlängds avstånd

Armlängds avstånd måste bestå, vi ser hur denna princip hotas när konsten och kulturen blir kommersialiserad och tvingas anpassas efter en marknad. Att belägga konsten och kulturen med tillväxtmål i stället för konstnärlig och hantverksmässig höjd hotar i längden bredden på kulturens uttryck och på så sätt även yttrandefriheten.

Principen om armlängds avstånd har många värden och ett av dem är att främja spets och bredd i det offentligt finansierade kulturutbudet. Om vi premierar det allmänna skapar vi ett monotont kulturutbud och vice versa riskerar vi att endast främja "finkultur" om bara spetsen finansieras.

Armlängds avstånd hjälper att balansera detta samtidigt som det visar på stort förtroende till den finansierade utövaren. Denna princip leder även till att konsten och kulturen blir mer mångfacetterad än om den hade kommersialiserats. Retoriskt kan en fråga sig vem som hade haft möjlighet att göra den smala dokumentären eller den stora symfonin om kulturen hade behövt skapas på kommersiell grund utifrån tillgång och efterfråga?

Under Folk & Kultur i februari 2021 lyfter Amanda Lind, Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna, kulturskaparna inom den skapande kärnan i KKN som en avgörande resurs för näringen. Det händer mycket i kölvattnet av pandemin för näringslivet men känslan om att vara osynlig i värdekedjan består. Dock ser vi början av ett trendbrott med politiker och beslutsfattare som riktar sig tydligt och specifikt till skapande kärnan som "råvara" för KKN och belyser dess vikt för inte endast den specifika näringen utan för samhället i stort.

Stödinsatser träffar fel

Näringspolitiken i Sverige syftar till att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Förutsättningarna för innovation och förnyelse ska stärkas och ett stärkt entreprenörskap ska ge ett dynamiskt och diversifierat näringsliv.¹ Detta görs bland annat via stödinsatser för nystartade företag och företag som vill växa.

Det finns en mångfald av organisationer i detta stödsystem och i rapporten "Ge plats på scen" slår Tillväxtverket fast att både "regering, berörda myndigheter och näringsfrämjande organisationer behöver anpassa sitt generella näringsfrämjande till att bättre möta även de kulturella och kreativa företagens behov."²

Kreativa Öland, Transit och Artifex är näringsfrämjare som vänder sig till kulturskapare. Genom våra verksamheter ser vi samma utmaningar som Tillväxtverket definierar i sin rapport. Många av de generella stöden, som ofta är de första som nya företagare möter, upplevs av våra yrkesverksamma kulturskapare som icke relevanta eller helt uteslutande. Både på grund av att stöden inte är anpassade efter soloföretagare inom gigekonomin men också på grund av dålig kunskap om de konstnärliga och kulturella verksamheternas beskaffenhet och särdrag.

1 Regeringskansliet, Regeringens mål för näringspolitik, <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/naringspolitik/mal-for-naringspolitik>, [2021-05-11]

2 Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019, s. 41

Ekonomiska stöd

De större ekonomiska stöd som kulturskapare idag kan få tillgång till består till största delen av stipendier och projektbidrag från Konstnärsnämnden, Kulturrådet, olika stiftelser och de regionala samt kommunala kulturförvaltningarna. Exempel på stödsystem där kulturens del är mycket liten är de statliga stödgivarna Vinnova och Tillväxtverket. Vi ser även att stöden till kulturen från näringslivskontoren på kommunal och regional nivå skiljer sig kraftigt åt inom landet.

I dessa statliga näringslivssystem, menar vi att det finns en bristande kompetens för den konstnärliga verksamhetens särart. Måttstockar från näringslivet för vad som är en framgångsrik verksamhet tvingas på kulturen genom instrumentalisering. Det kan handla om antal anställda, omsättning, bolagsform eller genom internationalisering.

Viktiga faktorer som unik kvalitet, konstnärlig och hantverksmässig höjd och relevans utesluts helt och kvar finns endast tillväxt. Vi ser även hur stöd som inkluderar yrkesverksamma kulturskapare använder sig av för målgruppen exkluderande begrepp i beskrivningarna och villkoren för stöden, ord som "entreprenör", "innovation" och "internationalisering".

Samverkan behövs mellan olika offentliga aktörer för att kunna stötta utövarna på ett bra sätt. Vi är övertygade om att fler yrkesverksamma kulturskapare hade kunnat få tillgång till relevant stöd om det fanns kompetens om den konstnärliga verksamhetens förutsättningar.

För kulturskaparen medför detta ett yrkesliv där systemet premierar projektbaserad verksamhet då arvodesnivåerna är för låga för att bära kärnverksamheten. Försörjningsförmågan hänger direkt ihop med den nedvärderade synen på den konstnärliga kompetensen. Utövaren behöver gång på gång söka projektmedel och skriva fram nya eller fördjupade projekt vilket riskerar leda till att möjligheterna för ekonomiska projektstöd definierar verksamhet istället för kärnverksamheten. Detta medför även att den projektbaserade verksamheten till stor del måste nära kärnverksamheten. Vi ser även att det kan vara svårt att komma in i projektekonomi som nyföretagare då det är brist på mindre ekonomiska stöd för att utveckla idéer och samarbeten.

Stöd för att utveckla verksamheten

Vi möter många yrkesverksamma i våra verksamheter som vittnar om företagsstöd som inte tar hänsyn till de konstnärliga och kulturella verksamheternas förutsättningar. Detta leder till att fungerande kulturföretag som erhåller stödgivande insatser får råden att upphöra med sitt eget hantverk för att istället förlägga produktionen i ett utvecklingsland eller att en inte borde starta sin konstnärliga verksamhet eftersom det inte finns någon ekonomisk bärighet i affärsidén.

Identiteterna "konstnär" och "företagare" är exkluderande begrepp som det tar tid och kraft att växa in i. Verktyg saknas för att på ett bra sätt närma sig dessa identiteter och dess konfliktyta. Det saknas synliga alternativ till marknadsanpassad ekonomi och dess traditionella modeller, både hos målgruppen och stödgivarna. Vi ser hur stödgivares generella prat om internationalisering, tillväxt, marknadsundersökning och anställning leder till att kulturskaparen inte alls känner sig inkluderad i stödsystemet. Det finns även ett geografiskt och mentalt avstånd mellan stödgivare och utövare vilket gör att en inte självklart kommer i kontakt med varandra, vilket hade kunnat stärka en inkludering.

I utredningen *Work plan for culture for 2015-2018* fastlog utredarna att det fanns en konsensus att entreprenörskap och affärsmodeller måste ses utifrån ett bredare perspektiv. Ideella sektorn och de som är egenanställda behöver inkluderas bättre och deras behov behöver bejakas i större utsträckning. Det traditionella företagsstödande systemet och dess ramar räcker helt enkelt inte till.¹

Tillväxtverket är inne på samma resonemang i rapport *Ge plats på scen*. Genom att fokusera på kärnverksamheten utvecklar de yrkesverksamma kulturskaparna sin unika kvalité vilket är en avgörande faktor för konkurrenskraft för den skapande kärnan och KKN i stort. Vi håller med om att det behövs riktade insatser som fokuserar på att ge bättre stöd i utvecklandet av kärnverksamheten och de strategiska frågorna och att dessa insatser anpassas till soloföretag. Att stödgivare är medveten om vad som stärker kulturföretagarens konkurrenskraft och anpassar sitt stöd efter det är avgörande för att stödet ska vara relevant och stärka den skapande kärnan i KKN.

1 Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission), *The role of public policies in developing entrepreneurial and innovation potential of the cultural and creative sectors*, 2018, s. 14

Innovationsstödjande systemet

I Sverige finns det en bild av att vi har ett starkt stödsystem för företagande men också ett innovationsfrämjande system med mycket muskler. Det ser vi också, men erfarenheter från våra verksamheter tyder på att de inte är inkluderande för yrkesverksamma kulturskapare. I rapporten Kreametern Metodrapport nämns det till exempel att slöjd och hantverk inte ingår i definitionen av vilka branscher som ingår i KKN då de saknar SNI-kod vilket helt osynliggör den kompetensen.¹

Vinnova, Sveriges innovationsmyndighet, har få sökande från konsten och kulturen. Frågan är om det låga sökantalet har att göra med bristande kommunikation, för tuffa krav i utlysningarna, själva innovationsbegreppet eller om det helt enkelt beviljas en mindre andel av sökande från konsten och kulturen än andra branscher. Vad vi vet är att myndigheten är uppmärksam på problematiken och den risk det innebär för KKN i stort när majoriteten av den skapande kärnan inte inkluderas i stödsystem. Bland annat gör myndigheten ett arbete just nu för att nå ut till och inkludera kulturskapare på ett bättre sätt genom självdefinierade effektmål av projekten i stället för tillväxtmål vilket välkomnas av projektparterna. Dock behöver enskilda näringsidkare inkluderas i stödsystemet för att åtgärden ska få effekt på bredare front.

¹ Tillväxtverket, Kreametern analysrapport #1 - Den kulturella och kreativa sektorns ekonomiska utveckling 2010–2016, 2018, s. 4

Stöd i pandemins spår

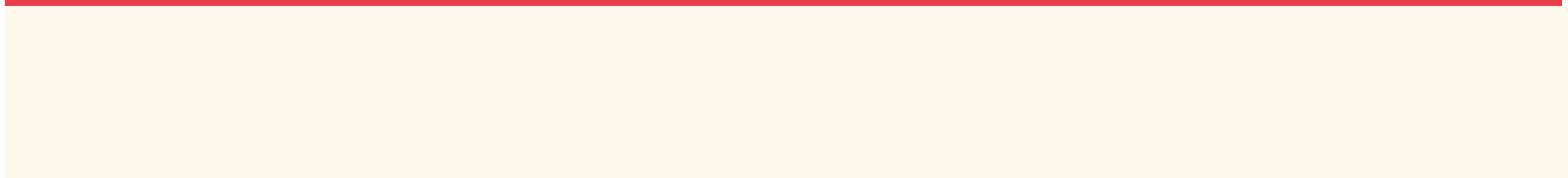
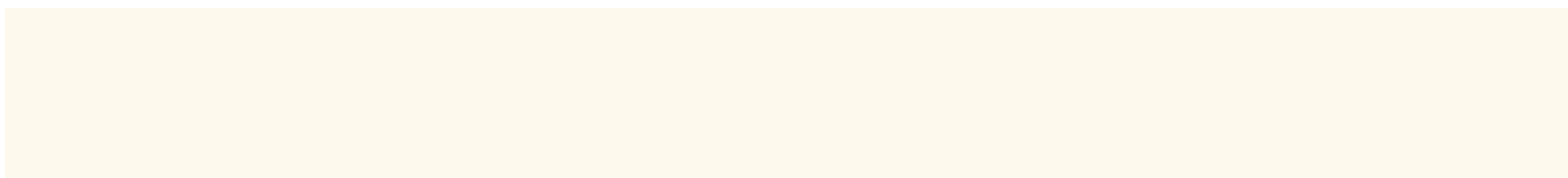
Riktade stöd från innovationssystemet till kulturen med anledning av pandemin utesluter paradoxalt nog majoriteten av kulturskaparna. Utlysningen *Omställning av en bransch eller ett samhällsfenomen i spåren av pandemin*, Vinnova, utesluter enskilda firmor särskilt.

“Samtliga parter i ansökan är juridiska personer. Enskilda firmor är inte godkända. Bolag ska vara aktiva och ha organisationsnummer när ansökan skickas in.”¹

Detta innebär att en majoritet inom konsten och kulturen inte kan söka de stöd som kommer genom det innovationsstödande systemet och därigenom missas av satsningen. Projektparterna är väl insatta i att detta har att göra med juridiska frågor kring statligt stöd men det sätter tydligt fingret på strukturella problem som kulturskapare och deras verksamhet drabbas av. Detta behöver problematiseras, adresseras och lösas snarast.

¹ Vinnova, Omställning av en bransch eller ett samhällsfenomen i spåren av pandemin, <https://www.vinnova.se/e/utlysning-2021-01568/omstallning-av-en-bransch-eller-ett-2021-01573/> [2021-05-11]

Förslag på åtgärder

Vi tror på att kroka arm och vi ser att det ger resultat. Genom vårt mångåriga arbete har vi sett hur villkoren för den skapande kärnan i KKN börjat problematiseras på en bredare front. Det är många aktörer som direkt eller indirekt arbetar gentemot kulturskapare både på kommunal, regional och statlig nivå. Det är ett brett system som både inkluderar den enskilde kommunpolitikern, statliga myndigheter och privata aktörer. Att samverka och lära av varandra är en av nycklarna för att stödet till kulturskapande ska blir mer relevant.

Nedan presenterar vi en rad åtgärder som hade haft stor positiv inverkan på kulturskapares möjligheter att driva sina verksamheter.

Vi föreslår:

Att kommande statliga och regionala satsningar på KKN riktas till den skapande kärnan.

Att statliga myndigheter som verkar företagsfrämjande, såsom Vinnova, uppdaterar sina styrdokument till att inkludera enskilda firmor och därmed majoriteten av kulturskaparna.

Att kulturinkubatorer ses som strategiska parter på kommunal och regional nivå för att:
bistå med viktiga kunskaper
inte konkurrera om samma finansiering som kulturskapare.

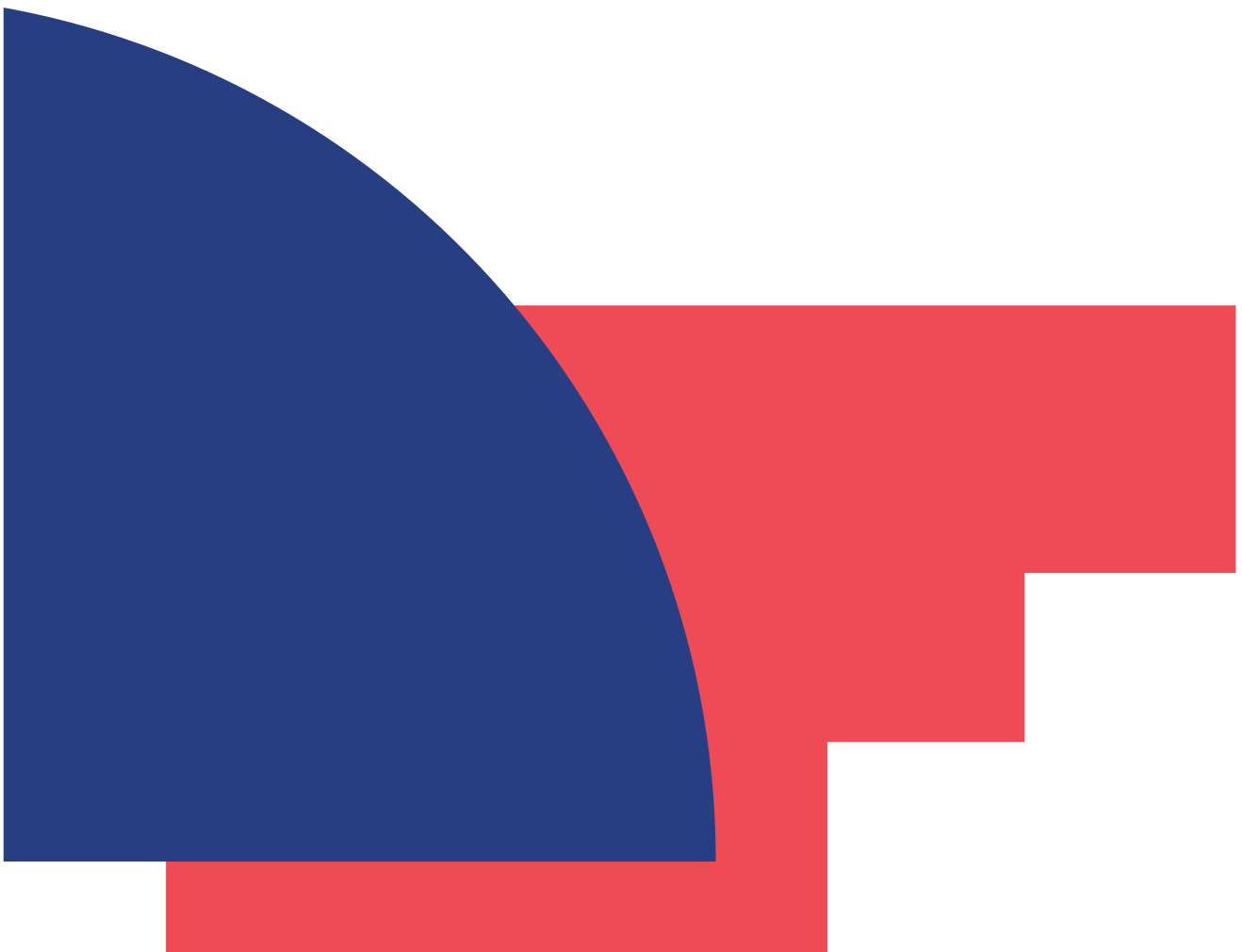
Att trygghetssystemet för kombinatörer, soloföretagare och verksamheter inom gigekonomin ses över på en statlig nivå.

Att konstnärliga utbildningar inkluderar entreprenörskap utifrån en konstnärliga företagslogik.

Att företagsfrämjande aktörer utvecklar sitt stöd till att även inkludera entreprenörskap utifrån en konstnärliga företagslogik.

Att kommuner och regioner bevarar och skapa bättre förutsättningar för gemensam arbetsplatser, produktionsplatser och lokala kluster för kulturskapare.

Referenser och källor

Artifex, Innovativ digitalisering, 2021

Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (European Commission), The role of public policies in developing entrepreneurial and innovation potential of the cultural and creative sectors, 2018

Konstnärsnämnden, Företagsplanering för konstnärligt yrkesverksamma, 2020

Konstnärsnämnden, Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor, 2016

Myndigheten för Kulturanalys, Kulturanalys 2020, 2020

NUTEK, Hemslöjden som näringsgren, 2008

Nämnden för hemslöjdsfrågor Avsaknad av avtal inom slöjdsfären, <https://nfh.se/nyheter/nyhetsarkiv/2020-04-09-avsaknad-av-avtal-in-om-slojdsfaren.html> [2021-05-11]

Pier Luigi Sacco, Kultur 3.0. Konst, delaktighet utveckling, 2013

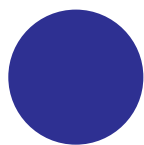
SOU 2018:23, Konstnär - utan villkor?, 2018

Tillväxtverket, Ge plats på scen - Kulturföretagen vill växa, 2019
Tillväxtverket, Kreametern analysrapport #1 - Den kulturella och kreativa sektorns ekonomiska utveckling 2010–2016, 2018

Verksamt, www.verksamt.se/starta/vad-galler-i-din-bransch/bild-och-form/starta-foretag-inom-bild-och-form, [2021-09-07]

Vinnova, Omställning av en bransch eller ett samhällsfenomen i spåren av pandemin, www.vinnova.se/e/utlysning-2021-01568/omstallning-av-en-bransch-eller-ett-2021-01573/ [2021-05-11]

SKAPANDE
KÄRNAN
I KULTURELLA
OCH KREATIVA
NÄRINGAR

2021